

XIII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia

Kolozsvár, 2010. május 14-16.

Jézus keresztsége

Szerző: Józsa Ferencz, Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet,
Református/Evangélikus Kar, Lelkipásztorképző szak, V. évfolyam

Témavezető: Dr. Juhász Tamás, egyetemi tanár, Kolozsvári Protestáns Teológiai
Intézet, Református/Evangélikus Kar, Rendszeres Teológiai Tanszék

Jézus keresztsége

1. Jézus megkeresztelkedése

Egy érdekességgel indítjuk Jézus megkeresztelkedéséről szóló fejezetünket, amit az apokrif Héberokhoz írt evangéliumban találunk. Jézus anyja, Mária, és az ő testvérei a következőket mondják egymás közt: „gyertek, menjünk, keresztelkedjünk meg”! A családban beszélnek arról, hogy János, a pusztában, a Jordán mellett prédikál, s megkereszteli a hozzá menőket. Így eldöntik, hogy ők is eleget tesznek ennek a keresztségnek. Ekkor szólnak Jézusnak, menjen ő is velük, anyjával és testvéreivel, valamint hittestvéreivel együtt. Jézus ezt hallva ezt mondta szeretteinek: „Milyen bűnt követtem én el, hogy elmenjek és megkeresztelkedjek általa?” Mégis család tagjai kérésének eleget téve elmegy Keresztelő Jánoshoz és megkeresztelkedik.¹ Úgy tűnik ebből a történetből, mintha Jézus nem önszántából vállalta volna a keresztséget, hanem a család unszolására tesz eleget ennek. Tudatában volt annak, hogy ő nem bűnös, nem vétkezett, így neki nincs szüksége semmiféle szertartásra vagy keresztségre. Tudta, hogy az a keresztség, amit János végez, az a bűnök bocsánatára történik, mint ahogy azt az evangéliumokból olvassuk.

Jézus megkeresztelkedéséről mindegyik evangélista beszámol (Mt 3,13-17; Mk 1,9-11; Lk 3,21-22; Jn 1,29-34). Máté feljegyzése összetett, elbeszélői (13-15. v.) és apokaliptikus (16-17. v.) műfajban íródott. A részlet felidézi a keresztség tényét és az azt követő teofániát. Márk és Lukács éppen csak átsiklik a híradás felett, Máté azonban feldolgozza. Szemmel láthatóan csak Máté tulajdonít nagyobb jelentőséget az eseménynek. Máté beszámolója Jézus és János találkozására összpontosít, kiemelve különösen Jézus személyes tapasztalatát. Mintha az eseményen csak ketten vettek volna részt. Teljesen ellentétes ez azzal, amit Lukácsnál látunk. Ott Jézus úgy tűnik fel, mint aki egy a sok közül. Nem magyarázza meg, hogyan ismerte fel János

¹ Vö. Barclay, William: *The Gospel of Matthew*. Vol. I. Ch. 1-10. The Saint Andrew Press, Edinburgh. 1999. 59. Ld. bővebben: Jeremias, Joachim: *New Testament Theology. The proclamation of Jesus*. Volume I. SCM Press LTD, London. 1971. 44-46. Jeremias utal Jeromos *Contra Pelagium* művére is, melyben a szerző megemlíti azt, hogy Jézus, anyjával és testvéreivel együtt megkeresztelkedett a Jordánban Keresztelő János által. Egybevág Jeromos eme véleménye az apokrif Héberokhoz írt evangélium tudósításával.

Jézust, egyből a keresztelés tárgyára tér.² Lukács számára a rítus másodlagossá válik, csak utalás történik rá, mert ez csak előfeltétele a központi helyre kerülő teofániának.³ Ez az egyetlen alkalom, amikor János Jézussal együtt van megemlítve az ő evangéliumában. Tömören fogalmaz, alárendelt mellékmondatokban utal az eseményre. A történet leírásában nála a Szentlélek galamb formájában való alászállása a legfontosabb. Ezt hangsúlyozza mindenekelőtt. János evangélista leírását olvasva érezhetővé válik, hogy ő is a szinoptikus hagyományfolyam hatása alatt állt. Az anyagot, amely eljutott hozzá, szabadon átformálta, anélkül azonban, hogy a keresztelezőre vonatkozó hagyomány fontos tájékoztató pontjait szem elől tévesztette volna.⁴

Nyilvános működése elkezdésekor Jézus Bétabarába ment Keresztelő Jánoshoz, és megkeresztelkedett a Jordán vizében, hogy ezzel a bűnösök közé sorolja magát a bűnösök megváltójaként és, hogy minden igazságot betöltsön.⁵ Érdekes megfigyelni, hogy Lukács rögtön a történet elején kiemeli azt a tényt, miszerint Jézus belekeveredett a tömegbe (3,21). Valószínűleg a jelenlévőkkel együtt bűnbánati liturgián vett részt, miután a többiekkel együtt elfogadta a bűnbánatra szólító buzdítást. A keresztség a bűnök bocsánatának elnyerését célozta (3. v.), így Jézus - legalábbis külsőleg - megpróbál besorakozni a bűnösök tömegébe, hogy a lehető legközelebről tapasztalja meg életüket.⁶

Jézus alávetette magát János keresztségének, eleget téve így Isten előírásának (Mt 3,15), ahogy egyébként is alávette magát mindannak, amit Isten a bűnös emberektől megkívánt (Lk 2,21-39; Gal 4,4). Erre következett az Atya részéről annak a tanúsítása, hogy a Szentlélek leszállt rá és benne is maradt (Jn 1,33). Ez a teofánia jelenti Jézus Messiásként való ünnepélyes felkenését és beiktatását hármass tisztségébe⁷ (lsd. H. K. 31), de ugyancsak ez által hirdeti ki az Atya Krisztus istenségét és istenfiúságát.

Az, hogy Jézus Keresztelő János által megkeresztelkedett, azokhoz az igazságokhoz tartozik, melynek történetiségében nem lehet kételkedni. Érdekesen jegyzi meg ezzel kapcsolatosan Jeremias: Lukács áll a legközelebb a történelmi valósághoz abban, amikor is azt feltételezi, hogy Jézus maga merítkezett be a Jordán vizében János és mások társaságában, így

² France, R. T.: *The Gospel according to Matthew*. Tyndale New Testament Commentary. Inter Varsity Press, Leicester. 1985. 93.

³ da Spinetoli, Ortensio : *Lukács, a szegények evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 2001. 144-145.

⁴ Schwank, Benedikt: *János evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 2001. 63.

⁵ Jenei Tamás: Keresztség, In: *Bibliai fogalmi szókönyv*. Szerk: Kozma Zsolt. Kolozsvár. 1992. In.

⁶ Spinetoli: *Lukács*. 145.

⁷ Jézus Krisztus prófétai, főpapi és királyi tisztségéről beszélünk.

magát a keresztséget nem János hajtotta rajta végre.⁸ Az, hogy Jézus a megtérés keresztségét elfogadta a bűnök bocsánatára, a gyülekezet számára olyan talányos és megütközést keltő volt, hogy ennek lényegét senki sem találhatta volna ki.⁹ Ebből a tényből viszont érthetően következik, hogy kutatók egész sora a Jézus keresztségében a keresztyén keresztség szerzetetésének ősképét és előképét látja, és a Mk 1,9-11 verseinek elbeszélésében a keresztyén keresztségnek gyakorlati alapját ugyanúgy benne látják, mint a Mk 14,22-25-ben az úrvacsora szerzetetését. Ez abból a tényből indul ki, hogy a Mk 1,9-11-ben az egyház által gyakorolt keresztség számára a szerkezeti elemek adva vannak: a víz, Jézus vérének jelképe a bűnök bocsánatára, a Lélek és az istenfiúság kikiáltása az Isten Fia követésére. Nem lehet tehát eltekinteni attól, hogy a víz rítusa és a Lélek itt szorosán összekapcsolódnak. Ha pedig ez történt a Jézus keresztségénél, nem ezért maradt meg e két elem a későbbiek során is a keresztyén egyházban?¹⁰

Megállapítandó elsősorban tehát az, hogy a Jézus kereszteléséről szóló híradást az újszövetségi korban nem úgy értelmezték, mintha az a keresztyén keresztség szerzetetése lenne vagy úgy, mintha az a keresztség sákramentumának gyakorlati példája volna. Nem vonatkozik sem helyre, sem korra, sem a víz mennyiségére. A Márknál elhangzó történet Krisztus személyére akart fényt vetni, őt akarja értelmezni, s az ő küldetését akarja világossá tenni, hogy ő minden igazságot betöltött, hogy a keresztségben ő cselekszik és nem az abban részesülő személy, az Ige és a Szentlélek által, és még csak nem is együtt cselekszenek. Márk a keresztség módját vagy mintáját sem részletezni. Ez azért lehet így, mert mindezt nem tartotta fontosnak, vagy pedig mindkettő annyira ismerős volt abban az időben, amikor az evangéliumot írták, hogy nem érezte annak a fontosságát, hogy ezt részleteznie kellene. Mégis fontos az, hogy nincs máshol megemlítve a keresztyén keresztség, csak a Mk 16-ban, noha a Jn 4,1-2 úgy tűnik, megemlíti Jézus szolgálata alatt is.¹¹

Edmund Schlink teljesen másként látja ezt a helyzetet. Bár János ugyanúgy keresztele meg Jézust, mint a többieket, mégis gyökeres különbségről lehet beszélni a Jézus

⁸ Vö. Jeremias: *im.* 51. Jeremias a Mt 3,16. Lk 3,21-re hivatkozva teszi ezt. A görög szövegben a βαπτισθῆναι szerepel, melynek passzív alakja arra utal, hogy Jézus magát keresztelete meg. A Mk 1,9-ben megjelenő ige: βαπτισθη is egy olyan hagyományra nyúlik vissza, mely szerint Jézus magát merítette alá János jelenlétében.

⁹ Goppelt, Leonhard: *Az Újszövetség teológiája*. I kötet. Református Zsinati Iroda, Budapest. 1992. 71.

¹⁰ Szathmáry Sándor: *A keresztség az Újszövetségben*. Református Zsinati Iroda, Budapest. 1990. 24.

¹¹ Cole, R. Alan: *The Gospel according to Mark*. Tyndale New Testament Commentaries. Inter Varsity Press, Leicester. 1989. 338.

megkeresztelkedése és más emberek megkeresztelkedése között. A különbség elsősorban abban áll, hogy János az Eljövendőről úgy beszélt, mint aki Szentlélekkel fog keresztelni. Ez Jézuson végbe is ment. Schlink erről így ír:

A János keresztsége átalakult, mivel ezt Jézus magára vette. Itt nem csak a megtérés eszkatológiai megpecsételése történik. Amikor itt Krisztus felett a Lélek kiáradása bekövetkezett, a János keresztsége tulajdonképpen értelemben keresztyén keresztséggé lett.¹²

Aland¹³ Jézus megkeresztelkedésével kapcsolatban azt állapítja meg, hogy János evangélista Jézus megkeresztelésének a tényét el is hagyja, csupán a Lélek leszállásának a megtörténtét említi, mint ami az egész keresztelés lényege. János így tett erről bizonyosságot: „Láttam, hogy a Lélek leszállt az égből, mint egy galamb és megnyugodott rajta. Én nem ismertem őt, de aki engem elküldött, hogy vízzel kereszteljek, azt mondta nekem: Akire látod a Lelket leszállani és megnyugodni rajta, Ő az, aki Szentlélekkel keresztel. Én láttam és bizonyosságot tettem, hogy ez az Isten Fia” (Jn 1,32-34).

Ami még fontos: Jézus keresztsége nem kényszerből történt, hanem önként, egészen csodálatos körülmények között. Ez a keresztség egészen egyetlenszerű, mert az Úr Jézus kereszteltetett meg, de mégsem volt valamilyen különleges keresztség, mert a Keresztelő Jánosé volt. Feltehető a kérdés, hogy miért vette magára Jézus ezt a keresztséget? A válasz egyszerű. Mint ember, Jézusnak is végig kellett menni az „árnyékok szolgálatán”: szegénynek kellett lennie, törvény alatt kellett élnie, s a zsidóságból át kellett mennie a mennyek országába, tehát meg kellett kereszteltetnie és János tanítványának kellett lennie.¹⁴ Middleton Murry tompa választ ad erre a kérdésre, mely minden újszövetségi hagyománnyal ellenkezik: Jézus, mint minden más emberi lény, tudatában volt a bűnnek, és így, mint bűnös jött Jánoshoz a keresztségért. Jézus magányosságáról, egyedüllétéről való felfogás, amely felbukkan a korai egyházban olyan valakiről szól, aki, habár kísértve volt, mint minden ember, mégis teljesen büntelen.¹⁵

¹² Szathmáry: *im.* 25.

¹³ Uo. 25.

¹⁴ Sebestyén Jenő: *Református dogmatika.* Iránytű Kiadó, Budapest, 1994. 25.

¹⁵ Bowie, Walter R.: *The Gospel according to Saint Luke.* The Interpreter's Bible. Vol. VIII. Zondervan Publishing. House Grand Rapids, Michigan. 1984. 79.

Miért vetette alá magát Jézus János keresztségének? Első látásra rejtélyes az, hogy Jézus elfogadta a keresztséget János kezeiből, hiszen tudta, hogy ez a keresztség a bűnbánat keresztsége. Attól kezdve, hogy Lukács úgy beszél róla, mint aki bűn nélküli, nem egyértelmű, hogy miért tűrte el ezt a keresztséget. De Jézus látta a bűnösöket egybeseregleni, ezért döntötte el, hogy velük együtt menjen, foglalja el helyét közöttük. Tevékenységének kezdetén nyilvánosan azonosította magát a bűnösökkel, „mert azért jött az Embernek fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett. (Lk 19,10).

Barclay szerint Jézus azért kereszttelkedett meg, mert a keresztség volt az a cselekedet, amely eldöntötte azt, hogy eljött az a pillanat, amikor Jézusnak elő kell álljon, az Atya szolgálatába kell álljon. Jézus tudta, hogy ettől a pillanattól kezdődik az ő küldetése. Ettől a pillanattól kezdődik az, amit így nevezünk: a megváltás műve.¹⁶ Lehetséges az, hogy a János üzenete által felkeltett elvárások a nép körében egy jel volt Jézus számára: eljött az idő, hogy elkezdje földi szolgálatát, amire Názáretben készült fel hosszú éveken keresztül. Hallva János munkájáról és a lelki ébredésről, ami igencsak gyümölcsöző volt, Jézus önzetlenségében és alázatában, amely mindig meghatározta, azt akarta, hogy saját bajtársiasságát, áldozatkészségét vigye János oldalára. Jézus tökéletesen azonosította magát népe szükségeivel, megpecsételve ezt a keresztséggel is.¹⁷

Jézus megkeresztelésének befejező állomása az, amikor a mennyei hang megszólal: „Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm.” A kijelentés által nagyon közel kerülünk Ézsaiás próféciájához, Isten kijelentéséhez. Ez az égi hang a Lélek átvételének a folyamatában az Isten szolgájához hangzó próféta hang beteljesedése. Ézsaiásnál ez így található: „Ez az én szolgám, akit támogatok, az én választottam, akiben gyönyörködöm, Lelkemmél ajándékoztam meg” (Ézs 42,1 kk.). Nagy jelentősége van tehát Isten népe életében ennek az eseménynek. Jézust az égi hang úgy nevezi meg, mint aki a Lélek ajándékát nyert Isten Szolgája (Ézs 61). Ezt a Lk 4-ben Jézus magára alkalmazza. Ő az, akit Isten szeret, akiben gyönyörködik, akiben kedvét leli, aki mindig az Ő akarata szerint cselekszik. Ez a kijelentés elválaszthatatlan Jézus megkeresztelésétől, hiszen azonnal a kereszttelés után hangzik el. Ezek szerint „a kereszttelkedés az, melyben Istennek tetszése van, melyre ő válaszol” – mondja Szathmáry Sándor, majd így folytatja:

¹⁶ Vö. Barclay: *im.* vol. I. 59-60.

¹⁷ Vö. Bowie: *im.* 79.

Itt rejlik a keresztség igazi értelme, itt van a titka annak, hogy miért keresztkedett meg Jézus. Éppen itt, amint aláhajlik a vízbe, hogy egy legyen a keresztséghez járulók közül, éppen itt szólal meg az égi hang fölötte, éppen itt száll reá a Lélek, éppen itt nyílik meg az ég neki.¹⁸

Mi az értelme tehát ennek az összefüggésnek? Az, hogy Jézus nem magáért keresztkedik meg, hanem a többiekért, akiket, mint Istennek felkentje és szolgája képvisel, miközben magára veszi azok bűnét. Ezáltal kiderül az, hogy Isten pont az ő Szolgájának lehajlásában gyönyörködik, abban, hogy magára veszi a bűnös élet terhét, minden bűnét, nyomorúságát és szennyét azért, hogy mindezeket a maga életének részévé tegye, hogy azonosuljon a bűnösökkel, hogy helyébe lépjen, hogy meghaljon helyette és érte, mint a bűnösök megváltója. Ez az Isten akarata, ez az Ő szeretete, ez az Isten! Jézus tehát, Isten Szolgája és Szenvedő Szolgája (Ézs 53), az Atya szeretett fia „miközben megkeresztelteti magát, a bűnösökkel vállal szolidaritást, azaz amije van, nem tartja meg magának, hanem azt másoknak adja. Ez az Isten szerinti lelkület. Ez vezeti őt a kereszthez, miközben nem kíván magának külön helyet és helyzetet”¹⁹ - írja nagyon találóan Szathmáry.

Jézus Isten egyszülött Fia. Szentlélektől fogantatott: ártatlan, tiszta és szent. Nem bűnös. Mindenben hasonlóvá lett hozzánk, kivéve a bűnt, ami őt soha nem fertőztette meg. A kereszten csak rajta volt a bűn, nem lényében, mint bennünk. Ha pedig Ő nem bűnös, akkor nem bűnei bocsánatára keresztkedett meg. Az ő keresztsége más, mint a János keresztsége. Az ő helyzetében természetesen nem volt szükség bűnbánatra, mivel nem voltak bűnei, amelyeket megvallhatott volna. Jézus számára a keresztség szimbolikus cselekmény volt, ami a végső, a halálba való „bemerítkezést” ábrázolta ki (Róm 6), valamint feltámadását a halálból. Nyilvános szolgálatának már az elején megláthatjuk a kereszt és a nyitott sír ragyogó előképét.²⁰ A megütközés Jézus keresztségével kapcsolatban viszont épp abban rejlik, hogy a János keresztsége magában foglalta a tisztátalanságnak és a bűnnek megvallását, és ezt a Jézus megkeresztelkedéséből sem lehet kizárni. Nem lenne ugyanis valódi a Jézus keresztsége, csak formalitás lenne, ha ő e nélkül keresztkedett meg: hogy a többiek módján ő is megvallja Isten népének tisztátalanságát és saját maga vétkeit. De éppen itt érezzük az ő keresztsége körüli nehézségeket.

¹⁸ Szathmáry Sándor: *Bibliaismeret II- Újszövetség*. Református Zsinati Iroda. Budapest, 1995. 63- 64.

¹⁹ *Uo.* 65.

²⁰ McDonald, William: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó, Budapest. 1999. 169.

Márk híradását történeti tapasztalásként és élményként írja le, tehát mindenki számára látható és hallható módon. János vízzel megkereszteli Jézust, azután az ég megnyílik, a Lélek galamb formájában Jézusra száll, az Atya kinyilvánítja az egész világ előtt: „Ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm”. Ez történik Jézus megkeresztelkedésekor.

Az ég nincs többé elzárva. Jézus keresztelkedése nyitja meg a világ és az ember előtt az eget. Az ég magának Isten világának a titkát jelzi, az isteni, a szellemi világ lényét- lényegét

– írja Szathmáry Sándor.²¹ Írásával kapcsolatosan egy fontos kérdés marad megválaszolatlanul: hogy jön Márk ahhoz, hogy a keresztelés történetét a messiási főpap felszentelésének a mintájára alakítja, és az Isten szolgája helyére, a Fiú megszólítást válassza? A válasz napjainkra már megfogalmazhatóvá vált. A Qumrán 1- ben megtalált Ézsaiási szövegben, az 52,14-ben ez áll: „alakját felkentem magasabbra, mint egy emberét és lényét magasabbra, mint az embergyermekekét. Ezért sok nemzetet bepermetez.” A „bepermetez” szó papi cselekvésre utal, és azt jelenti, hogy az Isten szolgája a messiási főpap, akit Isten Fiának lehet nevezni. Márk tehát, amikor a leírt keresztelési történetben a Szolga helyett a Fiú nevet alkalmazza Jézusra, és az égi hangot, mely Ézsaiásból veszi eredetét így fogalmazza, ezzel az akkori kor szóhasználatát veszi igénybe, melyet a messiási főpapra alkalmaztak az esszéneus közösségben. A megkeresztelt Jézus az a főpap, aki a legszentebb szolgálatra indul el, melyben magára veszi népe, az ember, a világ bűnét és Isten elé viszi, vagyis Istennel az embert kiengeszteli. Közbelép Istennél az emberekért, ezáltal új közösséget teremtve. Az ember így egyvonalba, megfogható közelségbe kerül teremtő Istenével. Jézus tehát nem csak messiási király, hanem ennél jóval több. Ő nem csak az, aki a politikai szabadítást végbe viszi. Jézus messiási főpap is, aki a legnagyobb feladatot elvégzi: Isten és az ember kapcsolatában megteremti az új közösséget. Mivel mindezt megteszi, megtette, ezért nyugszik meg rajta Isten jótetszése. Az ég nyitva van, és a Lélek leszáll rá az emberekért. Ez az üzenet megváltásunk történetének fontos üzenete is egyben.²²

Érdekességképpen megjegyezhető a víz jelentőségét szem előtt tartva az, hogy a keresztyén hagyomány megőrizte Jézus keresztségével kapcsolatban azt a mozzanatot, hogy a víz az ember Jézussal érintkezésbe kerülve kapta meg azt az erőt, amely a keresztyén

²¹ Szathmáry: *Bibliaismeret II.* 63.

²² Uo. 67.

keresztségben érvényesül, ami a keresztyén keresztség alapításának felelne meg. Megjegyzendő viszont az, hogy Jézus csak halála és feltámadása után rendelte el a keresztség sákramentumát²³ (ld. Mt 28, 18-20).

Nyilvános munkája Jézusnak a keresztséggel kezdődött el és két- három év múlva be is fejeződött a golgotai kereszten szerzett áldozatával. Ez teljesen hasonló az ószövetségi próféták munkájához. Így az a következtetés látszik megfelelőnek, hogy a János általi keresztség Jézus számára elhívássá lett. Az elhívás nála azt indítja útjára, ami neki adatott, azaz „minden hatalom mennyen és földön” (Mt 28,18). Történetileg alig lehet már kideríteni, hogy az eredeti elhívási aktus az előttünk levő bibliai híradásban mennyire jut szóhoz. A fontos azonban az, hogy a tájékoztató bibliai anyag tárgyilag megfelel műve elrejtett alapvonalaival, melyek a következő egyes elbeszélésekből megszólalnak. A történet krisztológiailag szummáriummá lesz, mely Jézus munkájának következő ábrázolását értelmezi és bevezeti.²⁴

Jézus földi életét és munkáját szem előtt tartva elmondható: mindez Jézus két keresztsége között történt. Az első keresztség, melyről mind a négy evangélista beszél a Keresztelő János által kiszolgáltatott vízkeresztség volt. A másik keresztség, mely Jézus földi életének működése végén történt, a kereszthalálában végbemenő, halálba való bekeresztelése volt (Mk 10,38; Lk 12,50: „De keresztséggel kell nekem megkereszteltetnem; és mely igen szorongattatom, míglen az elvégeztetik”; Jn 1,29).²⁵ Erre utal kifejezetten János evangélista, amikor elmondja, hogy Jézus oldalából víz és vér folyt ki (Jn 19,34 kk.), és azt állítja, hogy belső egység van a Lélek, a víz és a vér között (1 Jn 5,6-8). A halál keresztsége feltámadásra vezette Jézust, aki feltámadásának dicsőségében elnyerte e Lélek teljességét, a megelevenítő, éltető Lelket (1 Kor 15,45), amit pünkösdi óta kitölt gyermekeire, hogy ők is elnyerjék a fiúságot²⁶ és az életet, mert a Lélek az, aki megelevenít, aki életet ad (Jn 6,63).

Végezetül próbáljuk megtalálni a Keresztelő János által végzett jézusi megkereszteltetés és a keresztyén keresztség közötti viszony alappilléreit. Beasley- Murraynak igaza van akkor, amikor megállapítja, hogy Jézus megkeresztelkedésének a jelentősége sokkal bonyolultabb, mint azt általában gondoljuk. Ezért nagyon vigyázatosnak kell lennünk akkor, amikor a kettő közötti viszony megfogalmazásáról beszélünk. Bultmann szemléletét,- miszerint a Jézus

²³ Haag, Herbert: *Bibliai lexikon*. Apostoli Szentszék Kiadó, Budapest. 1989. 958.

²⁴ Goppelt: *im.* 71.

²⁵ Ez Jézus tűzkeresztsége.

²⁶ Jenei: *im.* ln.

megkeresztelkedéséről szóló tudósítást a keresztyén keresztség mintája szerint alakították, nyugodtan félre lehet tenni. Ezzel ellentétben az sem elfogadható, amit Flemington ír a kettő közötti kapcsolatról: „lehet, hogy ez az esemény erősebb befolyást gyakorolt a keresztyén rítus kezdetére, mint azt eddig hittük”. Továbbá azzal folytatja, hogy: „a korai keresztyénségben a keresztség a hívők életében a Jézus saját megkeresztelkedéséhez nyújtott ellentétpár.” Azt viszont, hogy a keresztség a Jézus megkeresztelkedésének az ellenpárja lenne, azért nem lehet elfogadni, mert az Újszövetség egyetlen szerzője sem hozza kapcsolatba és vonja párhuzamba Jézus megkeresztelkedését a keresztyén keresztséggel vagy a keresztyén keresztséget Jézus megkeresztelkedésével.

Beasley-Murray megfogalmazása ezzel kapcsolatban talán nagyon helyénvaló:

A keresztyén keresztség alapja Isten egész megváltó munkájában van, mely Jézus keresztségében csupán elkezdődött, melynek folytatása Jézus keresztje és feltámadása, végső kibontakozása pedig a παρουσία. A keresztség erre az egész műre néz, nem pedig ennek egy szeletére, a Jézus megkeresztelkedésére. Ezért kell vigyázni, amikor a párhuzamot megvonjuk a keresztyén keresztség és Jézus keresztsége között.²⁷

Párhuzamot azért mindenképpen találunk, de ezeket a történeti különbségek hangoztatásával kell felállítani. Szathmáry Sándor a következőképpen fogalmaz Beasley-Murray nyomán:

A hasonlóság mindenekelőtt abban van, hogy a keresztyén keresztség az új életnek ugyanúgy kezdete, ahogyan Jézus megkeresztelkedése kezdete messiási küldetésének. Mindkettő bizonyos értelemben egy történet, új történet kiindulása. Az egyik Jézus munkásságának, a másik a hívő életének. Három ponton fedezhetjük fel ezt a hasonlóságot: vízkeresztség, Lélekkeresztség, istenfiúság.²⁸

Beasley-Murray²⁹ egy hármas analógiát állít fel:

1. a legvitatottabb pontja ennek a hármas hasonlóságnak az maga a vízkeresztség. Az, hogy ez megmaradt, az nagy részben Jézus keresztségéből érthető. Keresztségével Jézus a bűnösök, vámszedők oldalára állott, eggyé lett velük és bűneiket hordozta, megtagadta magát,

²⁷ Szathmáry: *A keresztség az Újszövetségben*. 29.

²⁸ Uo. 29.

²⁹ Vö. uo. 30.

meghalt, hogy valaki hisz ő benne el ne vesszen, hanem örök élete legyen (Jn 3,16). Ez jutott kifejezésre a vízkeresztségben. Aki őt követi, az tagadja meg, adja fel önmagát. Hogy mit jelent ez a megtagadás? Egyértelműen haljon meg a világ és önmaga számára. Ezt jelképezte a vízbe való alászállás. Aki őt követi, az nem lehet nagyobb nála (Jn 3,30). A tanítvány nem nagyobb az ő Mesterénél. „Nekem alá kell szállanom, hogy ő felemelkedhessen.” A Lélek Jézus lelkületéhez hasonló embereket formál. A vízkeresztség jelenti- később is, ma is- a bűnök vállalását és megvallását. Jelenti azt, hogy akik megkeresztelkednek, készek Jézus és azok mellett dönteni, akik önigazságuktól, múltjuktól elszakadtak és Krisztusban új életet kezdtek, és azoktól, akik meg nem tértek, akik a világhoz ragaszkodnak, elszakadni. De jelenti a keresztség azt is, hogy aki ebben részesült, az már egy új közösséghez is tartozik. Így a keresztség egy közösségi magatartást is jelent: Isten országának útjára másokkal együtt indulunk és indulhatunk. Megalázkodás, döntés, közösségvállalás rejtőzködik tehát a vízkeresztség vállalása mögött. Ez a három együtt pedig a megtérést jelenti.

2. a két keresztség közötti hasonlóságnak második pontja a Lélek keresztsége, azaz a Lélek közösségvállalása a megtérővel. Van ebben azonban különbség is, mert másként kapta Jézus a Lelket, és másként kapjuk mi. Jézus adja ezt az ajándékot, mi pedig elfogadjuk.³⁰ Jézusra azért áradt ki a Lélek megkeresztelkedésekor a Jordán partján, hogy elvégezze üdv munkáját. Ezt a munkát el is végezte kereszthalálával, feltámadásával. Ránk pedig azért árad ki ez a Lélek, mert Jézus már elvégezte munkáját a Lélek által. A döntő hasonlóság mégis az, hogy a vízkeresztséget követte a Lélek keresztsége ott is, a Jordán partján, és később is, végig a keresztyén keresztségben az ősgyülekezettől kezdve egészen napjainkig.

3. a harmadik hasonlóság az istenfiúság kinyilvánítása. A Fiú messiási elismerése az Atya által, nem azonos a bűnösnek az Atya által történő fiúvá fogadásával. De mivel Jézus az Atya egyszülött Fia volt, általa mi is kaphatjuk ezt a méltóságot. Ezt a méltóságot pedig a vízkeresztség juttatja kifejezésre (Gal 3,26). Így ami Jézussal történt, valóban döntő volt a keresztyén keresztség kialakulását illetően, talán a történeti előzményeket vizsgálva a legdöntőbb.

³⁰ 'Adó – Elfogadó' szimbólummal ragadható meg ez a kapcsolat.

2. Keresztelt-e Jézus?

Arról, hogy Jézus keresztelt-e vagy sem, az Újszövetség lapjain kevés utalást találunk. Két perikópát szükséges ezzel kapcsolatban megvizsgálnunk. Az egyik a Jn 3, 22. 26b, a másik pedig a következő fejezetben, a 4,1-2.

A János 4,2 tanúsága szerint Jézus nem keresztelt, viszont tanítványai kereszteltek. Ez a vers azonban ellentétben áll a Jn 3,22 és a Jn 4,1-el, mely versek alapján Jézus is keresztelt Keresztelő Jánossal párhuzamosan. Később azonban enyhül ez a kijelentés: „... noha Jézus maga nem keresztelt, csak tanítványai.” Exegetikai viták tárgya, hogy történelmi szempontból hogyan kell értékelni ezt az eltérést. A szinoptikusok hallgatását a kérdéssel kapcsolatban még hangsúlyosabbá teszik Jézusnak a tanítványait kiküldő parancsa: Isten elérkezett uralmát kell hirdetniük, ördögöket kiűzniük, betegeket gyógyítaniuk, leprásokat megtisztítaniuk, halottakat feltámasztaniuk (Mt 10,8). Ezzel szemben azonban a tanítványok semmiféle szertartásra nem kapnak utasítást vagy megbízatást. Eszerint a János- evangéliuma két igéjét arra lehet visszavezetni, hogy a közösség, a húsvét utáni keresztelési gyakorlatát a húsvét előtti Jézus tevékenységében kívánta megalapozni.³¹

Néhány exegeta azonban a Jn 3,22-ben Jézus történelmi gyakorlatának emlékét látja. H. J. Klauck a következőket mondja:

Jézus működésének egy korábbi, messzemenően ismeretlen fázisában [...], amelyben a Keresztelő tanítványa és munkatársa volt, maga Jézus is keresztelt. Majd egy bizonyos idő után elszakadt Keresztelő Jánostól, és abbahagyta a keresztelő tevékenységet.³²

Ez az elmélet közelebb viszi egymáshoz Jézus és a húsvét utáni közösségek gyakorlatát, de itt sem adódik töretlen történelmi folytonosság Jézus igehirdetése és a keresztyén közösségek keresztelési gyakorlata között.

Benedikt Schwank János evangéliuma kommentárjában a 22. versről azt olvassuk, hogy a magyar fordítás néhány finomságot nem tud érzékeltetni. A görög szövegből (az evangélista praeteritumot használ) mind Jézus, mind János esetében kiviláglik, hogy hosszabb ideig tartó keresztelési tevékenységet folytattak. A folyamatosság és a tartósság a görög szöveg szerint a

³¹ Franz- Josef Nocke: *Részletes szentségtan*. In: *A dogmatika kézikönyve*. Szerk: Theodor Schneider. II. kötet. Vigilia Kiadó, Budapest. 1997. 240.

³² Uo. 240.

keresztelkedni akaró emberek érkezésére is jellemző.³³ Schwank tehát a görög szövegre hivatkozik akkor, amikor azt állítja, hogy Jézus esetleges keresztelési tevékenységéről beszélhetünk a Jn 3,22-vel kapcsolatban. Jóllehet a 3,22-30 világosan elkülönül az előtte és utána következő monológoktól, érthető okból került a beszédrészletek közé.³⁴ János leírásában szembe akarja állítani a keresztyén és a jánosi keresztiséget. Ha irodalomtörténeti szempontból átszerkeszti a szövegeket, egy ilyen lehetőséget elszalasztott volna. A 22-23. versek a kánon előtti hagyományt tükrözi. A 24. vers az evangélista megjegyzése. Feltételezi, hogy olvasói ismernek már egy evangéliumot, amely szerint Jézus csak János bebörtönzése után kezdte meg nyilvános működését (vö. Mk 1,14). János tehát elárulja, hogy neki pontosabb ismeretei vannak, de ezt polémia nélkül teszi.³⁵

A Jn 3 és 4. fejezeteivel kapcsolatosan azt írja Schwank, hogy talán ezeket, s feltételezhetően más részeket is különböző szerző szerkesztette egybe. Lehetséges, hogy ez is közrejátszik abban, hogy a Jn 3,22 és Jn 4,1 ellentétben áll a Jn 4,2 versével. A Jn 4,2-vel kapcsolatban több értelmező is megjegyzi, hogy ez a mondat olyan széljegyzet, amelyet utólagosan illesztettek a részletbe.³⁶ Ennek a feltételezésnek azonban nincs szövegkritikai alapja. De mi lehet a teológiai mondanivalója a 2. versnek? Negatív megközelítésben elmondható, hogy a 3,22 és a 4,1-2 kifejezetten nem tanítja, hogy Jézus akkoriban Szentlélekkel keresztel (vö. azonban az 1,33-mal). Az a megjegyzés tehát, hogy Jézus tanítványai által keresztelt (2. v.), nem jelenti feltétlenül azt, hogy Szentlelkét is adta általuk. Az észrevétel értelme az is lehet: János maga keresztelt, mert előfutár és szolga volt, Jézus pedig a keresztelés szolgálatát tanítványaira bízta azért, mert ő „Mester és Úr” (Jn 13,13). Az is lehet, hogy a 2. vers teológiai reflexió nélkül

³³ Schwank: *im.* 130. Vö. Bolyki János: „*Igaz tanúvallomás*”, *Kommentár János evangéliumához*. Osiris Kiadó, Budapest. 2001. 122. Bolyki azt az irányt képviseli, miszerint Jézus tanítványai azok, akik Jézus megbízásából, felhatalmazásából folytatják a Keresztelő János keresztelői munkáját.

³⁴ Vö. Bolyki 121-123.

³⁵ Schwank: *im.* 130-131.

³⁶ Ezt a véleményt osztja Gnilka is. Ő azonban hajlik arra, hogy Jézus maga keresztelhetett, de nem Jánossal együtt, hanem az általa már elhívott tanítványaival. Így működése a János keresztelői munkájával egyidejű is lehetett. Mégis hangsúlyozza azt, hogy ha Jézus maga keresztelt is, ezt a keresztiséget nem szabad a János keresztiségével teljesen azonosítani, mert „homályos marad az is, hogy milyen értelmet adott Jézus a keresztiségnek”, ami „nem lehetett túlságosan nagy jelentőségű.” Joachim Gnilka: *A názáreti Jézus. Üzenet és történelem*. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, Budapest. 2001. 96-97.

egyszerűen a történeti hűség kedvéért került kiegészítés gyanánt a 3,22 és a 4,1 verseihez, amelyek azt állítják, hogy Jézus keresztelt.³⁷

Stauffer szerint Jézus nyilvánosságra lépésének korszaka megkeresztelésével kezdődött, de rövid idő után a pusztából negyvennapos böjt után visszatérő Jézus, Keresztelő Jánoshoz és tanítványi köréhez csatlakozott. Első tanítványai elhívása után kezdi el isteni munkáját: a tanítást, betegek gyógyítását, csodatételeit és a halottak feltámasztását. Ezekkel indul Jézus tevékenységének korai szakasza, a keresztelői korszakra eső működése, amelyről elsősorban János evangéliuma tudósít (Jn 2,1kk. és Jn 3,24). De a szinoptikus hagyomány is tartalmaz néhány olyan hagyományrészletet, amely erről a korai működésről tanúskodik és ezeket többé-kevésbé a szűk Márk-keretben találjuk meg. Úgy látszik, hogy a zsidó Jézus-hagyomány is, Akibától Tholedoth Jésu-ig tud valamit Jézusnak egy ilyen, Keresztelő János körében töltött korai idejéről. A mandeus hagyományban is van látszólag valami halvány emlékezés erre a kezdetre.³⁸ Mindez talán arra enged következtetni bennünket, hogy Jézus maga is keresztelt Keresztelő János tanítványi köréhez tartozván. Sokan e háttér információk ismeretében magyarázzák úgy a Jn 3,22 és a Jn 4,1 híradásait, miszerint maga Jézus is keresztelt. De a Szentírásban nem lévén konkrét lógusok erre vonatkozólag, a kérdésnek tisztázása lehetetlen.

A teológusok többsége egyértelműen azt állítja, hogy az irányadó vers ebben a kérdésben a Jn 4,2, amely szerint: „jóllehet Jézus maga nem keresztelt, hanem a tanítványai”. A szinoptikus evangéliumok nem tudnak arról, hogy akár Jézus, akár tanítványai Jézus halála előtt kereszteltek volna. A keresztyén keresztségre utalás és egyben parancs pedig a feltámadás után van a Mt 28,18-20 és a Mk 16,16 utasításai szerint. A szinoptikus tradíció tehát nem tud arról, hogy Jézus keresztelt volna.

Kálvin a János evangéliumhoz írt kommentárjában a következőket írja ezzel a kérdéssel kapcsolatban:

Bár Krisztus ezt (ti. a keresztséget) tanítványai által végezte, mégis itt, mint a keresztség szerzője neveztetik, a keresztség kiszolgáltatóinak elhagyásával, akik tulajdonképpen csak az Ő nevében és megbízásából cselekedtek.³⁹

³⁷ Schwank. *im.* 144-145.

³⁸ Stauffer, Ethelbert: *Jézus története és személye*. Maxima CS-A Kft. Nyomdaüzeme, Miskolc. 1996. 67-68.

³⁹ Sebestyén: *im.* 26.

Török István Dogmatikájában a következőket írja erről:

A keresztség szertartása a választott nép körében már Jézus előtt ismeretes volt, de Jézusban teljesedett ki az értelme. Ő felvette ugyan a János keresztségét, de hogy maga is keresztelt volna, arról nincs feljegyzésünk, hacsak ide nem soroljuk a pünkösdi történetet, amikor a tanítványokat „tűzzel és Szentlélekkel” keresztelte meg. Ezt megtehetjük, ha arra gondolunk, magára vonatkoztatva Jézus milyen átfogó értelemben beszél a keresztségről. Megáldoztatását nevezi keresztségnek.⁴⁰

Török véleménye szerint tehát arról a keresztségről, ami a vízzel való keresztséget jelenti, Jézus Krisztus személyével kapcsolatban nem beszélhetünk úgy, mint aki azt gyakorolta, hanem csak úgy, mint aki azt rendelte és annak gyakorlatát megparancsolta.

Kálvin a következőket mondja még a János 4,2 versével kapcsolatosan: „Krisztus keresztségének neveztetik, amelyet mások keze által szolgáltatott ki, hogy tudjuk, hogy a keresztséget legkevésbé is a kiszolgáltató személye szerint becsüljük, hanem annak teljes erejét a Szerzőtől tegyük függővé, Akinek nevében és megbízásából hajtatik az végre”.⁴¹ Krisztus Jézus a keresztséggel kapcsolatosan tehát nem úgy válik fontossá, mint aki annak kiszolgáltatását gyakorolja, hanem mint aki azt szerezte, parancsolja, és mint aki annak gyakorlását fontosnak tartja.

Hogy miért nem keresztelt Jézus, arra a következő válaszok adhatók, természetesen fennmaradva ezzel annak a titka, hogy miért nem gyakorolta Jézus a keresztséget. Egyesek szerint azért nem keresztelt saját kezűleg, hogy azok, akiket ő keresztelt volna, valami hierarchikus rangfokozattal, a többiek fölé ne kerüljenek (ld. az apostoli utódlás merev hagyományát a mai Római Katolikus Egyházban, vagy az anglikánoknál és görög keletiekénél). Mások szerint Jézus azért nem keresztelt, hogy bebizonyítsa azt, hogy a keresztség akkor sem veszít erejéből, ha halandó ember szolgáltatja azt ki, ugyanis a keresztség ereje nem a kiszolgáltatótól függ, hanem Krisztustól, Akinek nevében, és Akinek parancsára az kiszolgáltattatik.⁴² Ez a megállapítás kapcsolatba hozható azzal a ténnyel, hogy az egyháztörténet folyamán több ízben hangot kapott az a vélemény, különösképpen a donatista irányzattal,

⁴⁰ Török István: *Dogmatika*. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár. 2006. 246.

⁴¹ Sebestyén: *im.* 26.

⁴² Vö. uo. 25.

miszerint a keresztség ereje annak kiszolgáltatójától, a kiszolgáltató tisztaságától és lelki állapotától függ. A donatisták azt vallották, hogy a szentségek *ex opere operantis* hatnak, szó szerint: a munkálkodó munkája révén. Eszerint a szentség hatása a lelkész személyes tulajdonságaitól függ. Ezzel szemben a nyugati egyház azt az álláspontot foglalta el, Augustinus munkája és teológiai munkáinak megvilágítása révén, miszerint a szentségek *ex opere operato* hatnak, szó szerint: az elvégzett munka révén. Eszerint a szentség hatása, így a keresztselés hatása, Krisztus kegyelmétől függ, nem annak kiszolgáltatójától, a szentség ezt a kegyelmet jeleníti meg és közvetíti.⁴³

Kuyper szerint Jézus azért nem keresztelt, mert Ő valójában mindenkit megkeresztel, aki az Ő országába lép. Mint sákramentumnak, a keresztségnek a cselekvése (akciója) Jézusnál van. Ahol pedig nincs keresztség, csak a sákramentum praefiguratio-ja, ott a tanítványok szolgáltatják azt ki. Továbbá Kuyper⁴⁴ állítja, hogy a tanítványok már meg voltak keresztelve, amikor Jézus elhívta őket. Keresztelő János előzőleg, mint saját tanítványait, már megkeresztelte őket. Nekik mondta János evangélista tanúsága szerint Jézusra tekintve, hogy: „Íme az Istennek báránya.” (Jn 1,36) Krisztus tehát elfogadta a keresztséget, mint a beavattatás szertartását, de annak végrehajtását tanítványaira bízta.

A római katolikus hagyomány szerint Jézus mégis keresztelt. Saját kezűleg megkeresztelte Simon Pétert, mint oszloppapostolt, mint akinek a mennyország kulcsait ajándékozta (Mt 16,19), és édesanyját, Máriát. Ezt követően Péter megkeresztelte Andrást, Jakabot és Jánost, azokat a tanítványokat, akik Jézus belső köréhez tartoztak. Ezt követően megkereszteltek mindenkit a tanítványok közül, majd a tanítványi közösség együttesen folytatta a keresztség kiszolgáltatásának gyakorlatát úgy a missziói parancs előtt, mint utána is.⁴⁵

Paul Johnson megemlíti azt, hogy Jézusra nagyban hatottak az esszéneusok tanításai, és lehetséges, hogy egy ideig köztük is élt. Az esszéneusok nagy hangsúlyt fektettek a mosakodási rítusokra, tisztulási fürdőkre. Ebből kifolyólag valószínűsíthető lehet az is, hogy Jézus számára nem volt idegen a keresztség cselekménye, így gyakorolhatta azt munkássága idején.⁴⁶

⁴³ McGrath, Alister E.: *Bevezetés a keresztény teológiába*. Osiris Kiadó. Budapest, 1995. 379.

⁴⁴ Sebestyén: *im.* 25.

⁴⁵ Uo. 26.

⁴⁶ Johnson, Paul: *A zsidók története*. Európa Könyvkiadó, Budapest. 2005. 156-157.

Jóllehet exegetikus módszerekkel nem tudunk válaszolni a kérdésre- keresztelt-e Jézus-, mégis tovább boncolgathatjuk a kérdést: miféle keresztség volt az, amelyet Jézus feltámadása előtt tanítványai által kiszolgáltattott?

Egyesek szerint, így Augustinus, Aquinói Tamás, F. M. Braun, Jézus feltámadása előtt és után is a Szentlélekben keresztelt tanítványai által. János úgy hirdette meg Jézust, mint aki Szentlélekkel keresztel majd (Jn 1,33). A Nikodémussal való beszélgetésében Jézus maga is a keresztség feltétlen szükségességét hangoztatta (Jn 3,5). Ezt a keresztséget pedig már feltámadása előtt kiszolgáltatták.⁴⁷

Más bibliamagyarázók azt állítják, hogy Jézus tanítványai még nem a Szentlélekben keresztelnek. Ezt vallja Tertullianus, Alexandriai Cyrill és Nagy Leó, de nagyon sok modern exegeta is. A Jn 7,39 szerint csak Jézus feltámadása után, Pünkösdkor adományozódik a Szentlélek. Ebből megállapítják tehát, hogy Jézus feltámadás előtti keresztsége nem egyenlő a későbbi keresztyén keresztséggel.

A kettő között elhelyezkedő megoldás a következő: a Jézus tanítványai által kiszolgáltattott keresztség az embereket közvetlenül a Jézust követők csoportjához kapcsolta. A Lélek teljességét azonban csak a feltámadás után kapták meg az ily módon eleve elrendelt emberek.

Más magyarázatot is találtak erre nézve: a keresztség által, melyet Jézus tanítványai által szolgáltatott ki, Jézus csíraszerűen már valódi keresztségi kegyelmet adott. Ez az adomány azonban csak később vált igazán elevenné. Ennek a megoldásnak a párhuzamát láthatjuk a gyermekkeresztség gyakorlatában.⁴⁸

3. Jézus és a keresztség parancsa

János keresztsége egyszerűen követeli a másik keresztségnek a megjelenését, mely a megtérést az ember szívében a Lélek erejével véghezviszi és az ítéletet a tűz erejével úgy valósítja meg, hogy ennek következtében megszületik az Isten előtt kedves, új élet. Ez az új keresztség közvetlenül hozza a bűnök bocsánatát a Messiás által. A kérdés az, hogy hogyan maradhat meg a víz, amikor maga János az új keresztség lényegét a Lélekben és a tűzben határozza meg?

⁴⁷ Schwank. *im.* 145-146.

⁴⁸ Uo. 146.

Szathmáry Sándor nagyon találóan fogalmaz, amikor is ezt írja:

A prófétai ígéret, mely Isten népének megújulását hirdeti, így szól: „Tiszta vizet hintek rátok... az én lelkemet adom belétek” (Ez 36,25-27). Az ígéret nem választja el a vizet a Lélektől, és eszerint nem lesz felesleges a víz, mely a megújulás képe, akkor sem, ha már a Lélek jelen van. Nem lehet ugyanis félreérteni, hogy az ígéret a Lélek közléséről beszél, mely csak pünkösöd után valósul meg, és ezt kapcsolja össze a tiszta víz hintésével. Úgy látszik, hogy a víz és a Lélek vagy a Lélek és a víz szétválaszthatatlan egységet képez a prófétai írásokban, a János keresztségében és a Jézus nevére gyakorolt keresztségben. De a víz szerepe mind a háromban más és más.⁴⁹

János evangéliuma leírásai alapján elmondható a Lélek és a víz kapcsolatáról, hogy a Lélek mindenütt a víz helyébe lép, hogy azt adja, amit a víz kifejezett, az életet, a megtisztulást és az újjászületést. Különös módon a Lélek nem találja feleslegesnek a vizet, különben nem olvasnánk azt a Jn 3. részében Jézus Nikodémussal való beszélgetése során, hogy: „ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába” (Jn 3,5).⁵⁰ János első levelében azt is olvassuk, hogy: „a Lélek, a víz és a vér egy” (1 Jn 5,6-8). A vízkeresztség tehát Jézus elfogadása a Lélek által hozott teljességben. A megdicsőült Krisztussal való találkozásunk a keresztség, hogy ez bennünk is hasonló megdicsőülést hozzon létre. Ezért nincs keresztség víz nélkül, mert a víz Jézus alászállására utal (Fil 2,5-11). A Lélek önként vállalja tehát, hogy a vízhez csatlakozik, ugyanis a vízkeresztség elfogadása után közli magát és a maga ajándékait. Ez tehát a Lélek szuverén tette, hogy a keresztyén élet víz és Lélek által születik. Ez nem emberi rendelés, nem emberi parancs, hiszen a Lélek felett senki sem rendelkezik, ő maga az Isten, a teremtés és az újjáteremtés Lelke.⁵¹

Jézus nemcsak megkeresztelkedett, hanem intézményesen el is rendelte és be is vezette a keresztség sákramentumát. Ha tehát a Jánosi keresztségre is érvényes az, hogy isteni rendelésen alapszik,- ugyanis Jézus megkeresztelkedése adta meg annak a keresztségnek az isteni méltóságát,- mennyivel inkább érvényes ez a Jézus Krisztus által rendelt keresztségre.

A keresztséget tehát maga Isten rendelte Krisztus által, mondván:

⁴⁹ Szathmáry: *A keresztség az Újszövetségben*. 45.

⁵⁰ Jézus többször is hangsúlyozza ezt Nikodémusnak.

⁵¹ Szathmáry: *A keresztség az Újszövetségben*. 51-53.

Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén az Atyának, Fiúnak és a Szentléleknek nevében (Mt 28,19). Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözüli; aki pedig nem hisz, elkárhozik (Mk 15-16).

A keresztség így Isten hűségének jelévé és pecsétjévé válik. Ez a hűség pedig Jézus Krisztusban vált nyilvánvalóvá.⁵² A Szentírás a keresztséget más helyen „újjászületés fürdőjének” és a Szentlélek „megújításának” (Tit 3,5) mondja. Az első Pünkösöd alkalmával, Péter prédikációja után azt kérdezik a zsidók: Mit cselekedjünk? Erre válaszol Péter apostol a következőképpen: „Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevébe a bűnök bocsánatára: és veszitek a Szentlélek ajándékát” (ApCsel 2,37-38).⁵³

A Feltámadott Krisztus keresztelési és egyben missziói parancsa történeti értékű, ugyanis ez már a Lélek eljövetele ígéréteinek jegyében hangzik. Wellhausen elutasította azt a nézetet, miszerint a keresztség parancsa nagyon késői keletkezésű volna. A kételkedést ebben a kérdésben csak az oldhatja fel, ha világosan látjuk azt, hogy ebben a parancsban mindenütt megtalálható a megtérésre és bűnök bocsánatára, bűnbánatra való utalás, mely nyilvánvalóan a keresztségben éri el kifejezését. A keresztség parancsának történetisége nem azon áll vagy bukik, hogy a Mt 28,18-20- at jelenlegi formájában olyannak tekintjük, mint ami magától az Úr Jézustól származik. Az, hogy a megfogalmazás esetleg késői, Jézus szándékából semmit sem von le, és a parancs jelentőségét egyáltalán nem csorbítja, vagy degradálja.⁵⁴

A Máté 28,19-ben leírt formula egészen egyedülálló. Sehol nem fordul elő ehhez hasonló megfogalmazás. Az Újszövetségben is csak ehhez hasonló kifejezéseket találunk.⁵⁵ Az „Atya”, „Fiú”, „Szentlélek” kifejezések ugyan megtalálhatóak Máté evangéliumában, de együttesen soha nem kapnak említést.⁵⁶ Mégis Máténál e három személy az üdvösség alkotójaként jelenik meg. A három név említése nem lehet véletlenszerű mozzanat: az a szerepe, hogy határozott irányt szabjon a megkeresztelt ember életének, aki ezzel elválaszthatatlan kapcsolatba került

⁵² Vos, J.: *Bibliai szavak magyarázata*. Uitgeverij Boekencentrum B. V., s- Gravenhage. 1988. 92.

⁵³ Tavaszy Sándor: *Református keresztyén dogmatika*. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár. 2006. 273.

⁵⁴ Szathmáry: *A keresztség az Újszövetségben*. 49.

⁵⁵ Vö. „Lélek, Úr, Isten” (1 Kor 12,4-6), „Úr Jézus Krisztus, Isten, Szentlélek” (2 Kor 13,13) és az „Isten, Szentlélek, Krisztus” (Róm 5,5-6) formulákkal.

⁵⁶ Jézus megkeresztelésénél (Mt 3,13-17) fordul elő a három személy együttesen: az Atya, aki azt mondja: „ez az én szerelmes fiam, akiben én gyönyörködöm”, a Fiú, akit János megkeresztelt, és a Lélek, aki galamb formájában leszállt Jézusra.

mindhárom személlyel.⁵⁷ Nem bizonyítja ez azt, hogy lenne az Újszövetségben bármiféle Szentháromságos öntudat, de a hozzájáruló bizonyítékok nehezzé teszik a Szentháromság gondolatának megtagadását az Újszövetség könyveiben.

Spinetoli szerint a Mt 28,16-20 szövege látszólag a Lk 24,36-49 és a Jn 20,19-23 verseivel párhuzamos krisztofánia. Valójában azonban visszatekintés: az evangélium szerzője, legyen az Máté, vagy valaki más, búcsút akar venni az olvasótól, még egyszer átgondolva művét. Szintézist nyújt ebben a részben, melyben krisztológiai és dogmatikai kérdések fonódnak össze egymással. A hegy, ahol Jézus a parancsot adja, Máté leírása szerint, az evangéliumban a jézusi szolgálat néhány jelentősebb állomására utal: itt mondta el programbeszédét, a Hegyi beszédet (Mt 5-7), ez a hegy a megdicsőülés hegye (Mt 17).⁵⁸

A keresztelési parancs nem csak Jézus tizenegy tanítványának szól. Jézus tanítványai azok, akik egybe fogják az egész egyházat és ennek különféle tagjait. A missziós feladat ezért elsősorban az egész egyházra hárul, és nem ennek kiválasztott egyedeire. Ezt alátámasztja a 19. vers is, ahol ezt találjuk: „menjetek”. Ez a „menjetek” pedig az egyház missziójának kezdetét jelenti. Krisztus valamennyi követőjét missziós útra küldi. Mindannak, aki megértette és elfogadta őt, az a feladata, hogy tapasztalatát közölve másokat arra biztasson és meggyőzzön, hogy ők is Krisztus tanítványaivá váljanak. Jól szemlélteti ezt Spinetoli, amikor azt írja: „valamiféle jótékony „fertőzéshez”, vagy ha úgy tetszik, láncreakcióhoz hasonló folyamatot akar Jézus itt elindítani.”⁵⁹

Természetes az, hogy a keresztelési parancs a feltámadás utánról származik, miután a megváltás valósággá vált és nyilvánvalóvá lett a feltámadott Jézus hatalmának egyetemessége, amikor az egyház elkezdheti misszióját a világban (Mt 28,19-20). A győzelmes Messiás parancsa áll előttünk, nem a János- tanítványé, vagy a vándor- rabbié, nem is a prófétáé, hanem az Isten Fiáé. Parancs tehát, amit teljesíteni kell, mégpedig úgy, ahogy elhangzott.⁶⁰ Olyan parancs, amelynek nem lehet ellenállni, amelyet nem lehet kikerülni, amelyet nem lehet megmásítani, mert a Feltámadott parancsa. Azé, aki legyőzte a halált azért, hogy a Benne hívőnek örök élete

⁵⁷ da Spinetoli, Ortensio: *Máté. Az egyház evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 1998. 785-786.

⁵⁸ Spinetoli: *Máté*. 781-782.

⁵⁹ Uo. 784.

⁶⁰ Ifj. Almási Mihály: *És továbbment az ő útján örömmel*. Szabadegyházak Tanácsa, Budapest. 1976. 38.

legyen (Jn 3,16).⁶¹ A keresztyén közösségek tehát abban a szilárd meggyőződésben keresztelnek, hogy ezzel a feltámadott Jézus megbízásából cselekszenek.

A tanítványok jézusi rendelésre kereszteltek (Jn 3,22; vö. Jn 4,2 és ApCsel 2,38). Gyakorlatukban a keresztség a szereztetési igék értelmében vált teljessé (Mt 28,18-20 és Mk 16,15 kk.). Ez akkor tűnik ki, hogy ha a szöveget nem csonkán idézzük. A szereztetés ugyanis Máté evangéliuma leírása szerint nem a Mt 28,19- el kezdődik, hanem már a 18b- vel: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.” Hozzá tartozik a 20. vers is: „Tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek: és ímé, én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Ámen!” A Mk 16,16 ugyanerről a megbízásról számol be, azzal a különbséggel, hogy itt az üdvösségben való részesedés föltétele a hit és a keresztség.⁶² Az a hatalom, amelyre Jézus hivatkozik, eszkatológikus hatalom, amely őt megdicsőülése után illette meg. A népeknek az ő hatalma alatt, neki alárendelve kell egygyé válniuk az apostolok igehirdetése révén, amelynek gyümölcseként föl kell ébrednie a hitnek, ami előfeltétele a keresztségnek.⁶³

Érdekes azt megjegyeznünk, hogy annak ellenére, hogy Jézus húsvét után és mennybemenetele előtt elrendelte a keresztséget, különös az, hogy a Lélek eljövetele előtt nem gyakorolták azt a tanítványok.

A keresztség titka ugyanis a Lélek eljövételében nyílik meg, csak akkor van értelme, ha az, akit Jézus ígért, aki egész művének megkoronázása, személyének a megdicsőítése jelen van. Így a keresztség már nem vízkeresztség, hanem Lélek keresztsége (ApCsel 1,4-5). A Lélek keresztel bele Krisztusba, halálába és feltámadásába, de a Lélek keresztel bele a történeti Jézusba, aminek jele a víz”- írja Szathmáry.⁶⁴

⁶¹ Barclay, William: *The Gospel of Matthew*. Vol. II. Ch. 11-28. The Saint Andrew Press, Edinburgh. 1999. 262.

⁶² „Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni; a ki pedig nem hiszen, elkárhozik.” Ezzel szemben Lukács evangélista nem említi a keresztséget, mint Krisztus megbízását tanítványai felé. A tanítványok megbízatása Lukácsnál az evangélium prédikálásából áll: „és hirdetni kell az ő nevében a megtérést és a bűnbocsánatot minden nép között, Jeruzsálemtől kezdve” Lk 24,47.

⁶³ Haag: *im.* 958.

⁶⁴ Szathmáry: *A keresztség az Újszövetségben*. 51- 52.

Így beszélhetünk tehát arról, hogy a tanítványok keresztelői munkájukat, a missziói parancsnak való engedelmességet, amit Krisztus már feltámadása után megparancsolt, csak pünkösöd után, a Lélek kitöltése után kezdik el.

W. Bieder egy új szempontra hivatkozik a keresztség előállása keresésének során. Amikor a Feltámadott azt mondja: nekem adatott minden hatalom mennyen és földön, akkor ebből a hatalomból az következik, hogy a vízhez, mint elemhez új viszonyt szerzett. Krisztus az elemek felett is Úr lett. Ő tehát rendelkezhet azzal, hogy a vizet jó célra, szolgálatába állítja. Így a víz már nem azt jelenti, mint az Ószövetségben. A tisztálkodási rítusokra Jézus nemet mondott, de a vízre igent, mert ezzel azt is meg akarta mutatni, hogy szándékában áll minden teremést hazavinni Isten országába. A keresztyén vízkeresztség eredeténél tehát ott áll az Úr, aki igent mondott a teremtésre, mert azt nem elpusztítani, hanem megmenteni akarja.⁶⁵

A keresztség parancsának és szereztesésének megértése érdekében Török István⁶⁶ a következő mozzanatokat emeli ki:

a) A keresztség szereztesése nem a „történeti”, hanem kizárólagosan a feltámadott Krisztusra vezethető vissza, aki a feltámadás után teljhatalommal ruháztatott fel és Úrrá tétetett mennyen és földön (Mt 28,28; Fil 2,9-10). Így mondható az el, hogy a keresztyén keresztség története nem az ószövetségi tisztálkodási rítusoknál, sem nem János keresztségénél, de még Jézus megkeresztesésénél sem, hanem a megfeszített és feltámadott Krisztus missziói parancsánál kezdődik húsvét után.

b) A keresztség nem csupán egy régi kegyes hagyomány ápolása, nem csupán azért gyakoroljuk, mert azt maga Jézus Krisztus rendelte feltámadása után, mint jelképes cselekedetet, hanem a keresztség az egy olyan cselekmény, amely a feltámadott Jézus jelenlétében és az Ő színe előtt megy végbe.

c) „A keresztség a feltámadott Jézus nevébe történik. Nem nevében, vagyis megbízatásából csupán, nem is csak nevére, a megkereszteszt keresztyénné lételeét jelezve, hanem nevébe, azaz a keresztség bemeřitkezés vagy bemeřittesés a Krisztus feltámadott életének az elemébe. Mert a Biblia szóhasználatá szerint az Ő isteni léte lényegét fejezi ki a Krisztus név.” A kereszteséggel kapcsolatban ugyanis az Újszövetség legtöbb helyen csupán Krisztus nevéet említi, s nem szól az Atyáról és a Szentlélekről (ApCsel 8,16; Gal 3,27). De nem áll ez így ellentétben a

⁶⁵ Vö. Szathmáry: *A kereszteség az Újszövetségben*. 48- 49.

⁶⁶ Török: *im.* 246.

szereztetési igével (Mt 28,18-20), ugyanis „az ott megjelenő trinitárius formula csak azt az összefüggést jelzi, amelybe Krisztus maga beletartozik, mintegy a Krisztus név magyarázata. Ez nem más, csupán teljesebb. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek a keresztség előfeltétele és tartalmat adója.”

d) Keresztelő János keresztsége Isten bekövetkező cselekedeteire néz, vagyis Krisztus eljövételére és a Lélek kitöltetésére. Az apostolok keresztsége arra nézve történt, aki már eljött. „A keresztség már Isten országát, Isten új világa életrendjét, a feltámadott Krisztus uralmának átvételét fejezi ki. A végidőkre néz tehát a keresztséggel kapcsolatban minden tanítás.”

e) „A keresztség nemcsak utal a bekövetkezett és bekövetkező eseményekre, hanem személy szerint igényt támaszt reánk, s Krisztus közvetlen uralmi körébe von minket.”

Mindebből világosan látszik az is, hogy a János keresztsége és Krisztus keresztsége között folyamatosság van ugyan, de azonosság nem. A keresztség értelme tehát a feltámadott Krisztusban teljesebben ki.⁶⁷

A liberális bibliakritika a szereztetési Igéből, a Mt 28- ból a 19. verset nem tartja hitelesnek, ezzel együtt azt is tagadva, hogy Jézus a keresztséget a maga gyülekezete számára egyáltalán rendelte volna. Ezzel szemben azonban a következő érvek bizonyítják a bibliai igazságot: az tény, hogy Jézus maga János által kereszteltette meg magát, elismerve ezzel a János keresztségét. Továbbá világos az is a Szentírás alapján, hogy Jézus a keresztséget, ahol arról beszél, kifejezetten isteni parancsolatból vezeti le (Mt 21,25). Végezetül pedig, a kritikusok számára nincs alap annak tagadására, hogy Jézus a keresztséget átvette, és annak, hogy Ő maga nem is, de tanítványai által kiszolgáltatta. Jn 3,22.26 és Jn 4,1-2 ígerészei szerint Jézus ugyanazzal a prédikációval lépett fel, mint János, hogy ti. „elközelített a mennyeknek országa” és az abba való belépés feltétele, mint a jánosi keresztségnek, a hit és a megtérés.⁶⁸

Világos tehát, hogy a megtérés keresztségét Jézus mindenkinek kiszolgáltatta, aki az ő tanítványainak a szűkebb köréhez tartozott. Hogy ezt ő maga tette, vagy tanítványai által, az nem lényeges ebben a tekintetben. Amilyen arányban egyre inkább nagyobb lett az ellentét a zsidó nép és Jézus között, valamint a nép és Jézus tanítványai között, annál inkább szükség volt egyfelől egy elkülönítési aktusra, másfelől pedig egy, a Jézus közösségébe való felvétel aktusára.

⁶⁷ Vö. Török: *im.* 246.

⁶⁸ Sebestyén: *im.* 26.

A keresztséget, mint a keresztyén gyülekezetbe való beiktatást és felvételt Jézusnak is akarnia kellett, mert másként nem lehet megmagyarázni, hogy hogyan fogadta el azt azonnal harc nélkül minden keresztyén egyház, beleértve ebbe úgy a zsidókból, mint a pogányokból való egyházakat is (ApCsel 2,38; 8,12-13.16.38; 9,18; Róm 6,3-5; 1 Kor 1,13-17).⁶⁹

⁶⁹ Sebestyén: *im.* 27.

Bibliográfia:

- Almási Mihály, ifj.: *És továbbment az ő útján örömmel*. Szabadegyházak Tanácsa, Budapest. 1976.
- Barclay, William: *The Gospel of Matthew*. Vol. I. Ch. 1-10. The Saint Andrew Press, Edinburgh. 1999.
- Barclay, William: *The Gospel of Matthew*. Vol. II. Ch. 11-28. The Saint Andrew Press, Edinburgh. 1999.
- Bolyki János: „*Igaz tanúvallomás*”, *Kommentár János evangéliumához*. Osiris Kiadó, Budapest. 2001.
- Bowie, Walter R.: *The Gospel according to Saint Luke*. The Interpreter's Bible. Vol. VIII. Zondervan Publishing. House Grand Rapids, Michigan. 1984.
- Cole, R. Alan: *The Gospel according to Mark*. Tyndale New Testament Commentaries. Inter Varsity Press, Leicester. 1989.
- France, R. T.: *The Gospel according to Matthew*. Tyndale New Testament Commentary. Inter Varsity Press, Leicester. 1985.
- Gnilka, Joachim: *A názáreti Jézus. Üzenet és történelem*. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Kiadója, Budapest. 2001.
- Goppelt, Leonhard: *Az Újszövetség teológiája*. I kötet. Református Zsinati Iroda, Budapest. 1992.
- Haag, Herbert: *Bibliai lexikon*. Apostoli Szentszék Kiadó, Budapest. 1989.
- Jenei Tamás: Kereszttség, In: *Bibliai fogalmi szókönyv*. Szerk: Kozma Zsolt. Kolozsvár. 1992.
- Jeremias, Joachim: *New Testament Theology. The Proclamation of Jesus*. Volume I. SCM Press LTD, London. 1971.
- Johnson, Paul: *A zsidók története*. Európa Könyvkiadó, Budapest. 2005.
- McGrath, Alister E.: *Bevezetés a keresztény teológiába*. Osiris Kiadó. Budapest, 1995.
- McDonald, William: *Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó, Budapest. 1999.
- Nocke, Franz- Josef: Részletes szentségtan. In: *A dogmatika kézikönyve*. Szerk: Theodor Schneider. II. kötet. Vigilia Kiadó, Budapest. 1997.
- Schwank, Benedikt: *János evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 2001.
- Sebestyén Jenő: *Református dogmatika*. Iránytű Kiadó, Budapest, 1994.

- Spinetoli, Ortensio da: *Lukács, a szegények evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 2001.
- Spinetoli, Ortensio da: *Máté. Az egyház evangéliuma*. Agapé Kiadó, Szeged. 1998.
- Stauffer, Ethelbert: *Jézus története és személye*. Maxima CS- A Kft. Nyomdaüzeme, Miskolc. 1996.
- Szathmáry Sándor: *A keresztség az Újszövetségben*. Református Zsinati Iroda, Budapest. 1990.
- Szathmáry Sándor: *Bibliaismeret II.- Újszövetség*. Református Zsinati Iroda. Budapest, 1995.
- Tavaszy Sándor: *Református keresztyén dogmatika*. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár. 2006.
- Török István: *Dogmatika*. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár. 2006.
- Vos, J.: *Bibliai szavak magyarázata*. Uitgeverij Boekencentrum B. V., s- Gravenhage. 1988.